

เสริมพลังครอบครัว สไตล ป้ามล ทิชา ณ นคร

“เมื่อไหร่ผมจะได้เข้า Empower ครัวป่า เพื่อนมันบอก – มันมีข่าวลือในบ้านกาญจนาฯ ว่าถ้ามึงได้เข้าห้อง Empower พ่อแม่จะรักมึงมากขึ้น”

เพราะเหตุใด หลาย ๆ เสียงจากเยาวชนบ้านกาญจนาฯ ถึงอยากเข้ากระบวนการ Empower กระบวนการนี้มีที่มาจากอะไร แล้วกระบวนการมีวิธีทำอย่างไร วันนี้ ป้ามล ทิชา ณ นคร ผู้อำนวยการบ้านกาญจนาภิเษก ได้มาแบ่งปันเรื่องราว ก่อนจะออกมาเป็น..ชุดเครื่องมือ Empower ตลอดจนข้อเสนอแนะสำหรับคนทำงานกับเด็ก เยาวชนครอบครัว

เรื่องราวก่อนจะออกมาเป็น..ชุดเครื่องมือ Empower

ย้อนกลับไป..ในช่วงเริ่มต้นการทำงานกับเยาวชนที่ก้าวพลาดในบ้านกาญจนาภิเษก ป้าได้ออกแบบให้เยาวชนเขียนบันทึกก่อนนอน วิเคราะห์ข่าว วิเคราะห์หนัง ถกเถียงแลกเปลี่ยนในประเด็นร้อนในสังคมหรือเรียกว่า “เรียนวิชาชีวิต” 50% ส่วน 25% เรียนหนังสือและอีก 25% เรียนวิชาชีพ ซึ่งพอได้อ่านสิ่งที่เยาวชนเขาเขียนก็เห็นคำสำคัญอยู่ในงานเขียนของเยาวชนเยอะมาก โดยเฉพาะครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนที่ทำให้เยาวชนต้องกระโดดออกมา เช่น

“บ้านผมพ่อแม่ทะเลาะกันมากเลย ผมก็เลยอยู่บ้านไม่ได้”

“บ้านผมไม่เคยมีกิจกรรมอะไรร่วมกันเลย เราไม่เคยไปไหนมาไหนกันเลย จำไม่ได้แล้วว่ากินข้าวครั้งสุดท้ายกับพ่อแม่เมื่อไหร่”

การวิเคราะห์ข่าว วิเคราะห์หนัง ถกเถียงแลกเปลี่ยนกันในประเด็นร้อนในสังคมทำให้เยาวชนเห็นความเชื่อมโยง เห็นห่วงโซ่ที่เกาะเกี่ยวกันชัดเจน ซึ่งป้าก็ได้บันทึกงานเขียนที่น่าสนใจเก็บไว้ เมื่อจับข้อมูลมาเรียงดูก็พบว่ามันคือ “ปัจจัยผลักดันไล่ส่งเด็ก ๆ ออกจากบ้าน” และเมื่อเก็บข้อมูลมากขึ้น ภาพก็ยิ่งชัดเจน นอกจากนั้นก็ยังมีข้อมูลที่พูดถึงเพื่อนแบบที่เราไม่เคยได้ยินมาก่อน เช่น

“เพื่อนเหมือน 7 – 11 (ให้เราได้ 24 ชั่วโมง)”

“พอมันบอกผมว่า...ผมเจ๋ง...ผมรู้สึกเหมือนฟูขึ้นมาเลย”

“ผมเดินออกมาจากบ้านที่คนในบ้านไม่ได้ปลื้มผมเลย..แต่เมื่อผมเดินเข้าไปในหมู่เพื่อนเนี่ย..มันปลื้มผมมากเลย”

บันทึกในมูมนี้ออกมาทำให้มองเห็น “ปัจจัยที่ดึงดูคนนอกบ้าน” และ 2 ปัจจัยได้ทำให้ความเปราะบางเยาวชนบางคน แตกหัก พังทลาย ในการทำกลุ่ม Empower กับพ่อแม่ครั้งแรกๆ ทีมงานเริ่มจากการเขียน keyword ลงกระดาษ A4 ธรรมดาด้วยลายมือ เมื่อผ่านการปฏิบัติก็เริ่มมองเห็นปัญหา – อุปสรรค จึงพัฒนาเครื่องมือโดยเปลี่ยนไปใช้กระดาษที่แข็งแรง มีน้ำหนัก จากนั้นพัฒนาเป็นกระดาษสี พิมพ์ และเคลือบพลาสติกให้แข็งแรง จนกระทั่งทีม Life Education TH มาดูงานและช่วยพัฒนาเป็นชุดเครื่องมือ Empower โดยการวาดภาพการ์ตูนเพิ่มจากที่เป็นตัวหนังสืออย่างเดียว ตัวการ์ตูนเปลี่ยนเป็นกระดาษแข็ง จับได้ถนัดขึ้น สีสด กล่องสวยงามน่าใช้อย่างที่เห็นในปัจจุบัน สำหรับตัวเนื้อหาสาระเป็นองค์ความรู้ที่สั่งสมอยู่ในคนทำงานที่ร่วมเติบโตไปพร้อมๆ กัน และพร้อมแบ่งปันเพื่อไปเติบโตในที่อื่นตามเงื่อนไขที่ต่างกัน

ที่มาของคำว่า “ปัจจัยผลักดันไล่ส่ง” กับ “ปัจจัยดึงดูดจากนอกรบ้าน”

พูดได้เต็มปากว่าต้นทุน Empower ของบ้านกาญจนาภิเษกมาจากการอ่านบันทึกของเยาวชน เช่น “บ้านผมร้อนจัง” เยาวชนเขาอาจจะพูดคำเหล่านั้นด้วยความรู้สึกที่ธรรมดา แต่เมื่อเราได้ยินกลับรู้สึกตื่นตาตื่นใจมาก จึงหยิบมาเป็นหนึ่งในคำสำคัญ เมื่อนำคำเหล่านั้นมาเรียง มาศึกษาก็พบว่าเด็กไม่มีความสุขกับลักษณะบ้านแบบนั้น ทำให้เด็กไม่อยากอยู่บ้าน แต่จะใช้ประเด็น “เด็กไม่มีความสุข” ก็เป็นภาษาที่ไม่มีมิติ เมื่อแก๊ไปแก๊มาและลงตัวที่คำว่า “ปัจจัยผลักไล่ส่ง” อีกหนึ่งคำที่ดึงขึ้นมาระหว่างทบทวน แก๊ไขคือคำว่า “ปัจจัยรอตึงดูดนอกบ้าน” ซึ่งเป็นคู่คำที่สื่อได้ค่อนข้างชัดเจน

วิธีการใช้ชุดเครื่องมือ Empower

การเตรียมตัวสำหรับครอบครัว อย่างที่ทราบกันว่าแต่ละครอบครัวก็มีความหลากหลายแตกต่างกันไป บางครอบครัวเมื่อลูกหยิบการ์ดขึ้นมาหนึ่งใบแล้วเล่าว่า “ผมไม่อยากให้มีการ์ดใบนี้ อยู่ในบ้าน” เช่น เคยมีครอบครัวหนึ่ง ลูกเลือกการ์ดเปรียบเทียบโดยอธิบายความรู้สึกว่าทุกครั้งที่มีพ่อแม่เปรียบเทียบกับคนอื่น ผมรู้สึกว่าตัวเองไม่มีค่า ไม่มีแรงป็นขึ้นที่สูง แต่จะไหลลงสู่ที่ต่ำเสมอ เมื่อถามว่าการ์ดใบนี้มาจากใคร คำตอบคือ จากแม่ ส่วนคำอธิบายจากแม่คือ อยากให้ลูกเห็นตัวอย่างดีๆ ได้แรงบันดาลใจและตกใจมากเมื่อรู้ว่าลูกคิดคนละแบบพ่อแม่ บางคนก็อินไปกับลูกยอมถอยอย่างไม่มีเงื่อนไขหรือบางคนเมื่อรู้ว่าระเบิดเวลาอยู่ที่ไหนก็พร้อมที่จะถอดชนวนด้วยกัน แต่ไม่ได้แปลว่าทุกครอบครัวจะเป็นเหมือนกัน บางครอบครัวก็จะมีกลไกการปกป้องตัวเอง ครอบครัวประเภทนี้แค่ลูกหยิบการ์ดใบหนึ่งขึ้นมา ก็ต่อต้านทันที จึงทำให้ทีมงานต้องถอยกลับไปคิดว่าต้องมีกิจกรรมก่อนเลือกการ์ด เพื่อให้ความคิดของพ่อแม่อ่อนตัวลง จากนั้นค่อยก่อรูปก่อร่างขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง

พัฒนาการต่อมาจึงเริ่มด้วยกิจกรรมแรก คือ “ก่อน 18” (ที่มา “มูลนิธิแพธทูเฮลท์”) โดยการตั้งคำถามแล้ว โยนลงไปในวงพ่อแม่ว่า “เมื่อลูกอายุ 18 พ่อแม่อยากให้ลูกเป็นคนแบบไหน /ทำอะไร” จากที่เคยทำมาทุกครั้งพบว่า พ่อแม่ต่างก็ลืมนึกไปว่าลูกๆ เคยก่อคดีจนตำรวจจับ จนมาติดอยู่สถานควบคุม คำตอบที่ออกมาคืออยากให้ลูกเป็น ข้าราชการ หมอ ทหาร และเป็นคนดีนี่ก็ไม่เคยตกหล่นเลย โดยสรุป คือ อยากให้ลูกเป็นเหมือนกับเด็กทั่ว ๆ ไป ที่ยังไม่เคยก่อคดี ซึ่งก็ไม่ได้ผิดอะไร ทีมงานก็ปล่อยให้พ่อแม่คิดอย่างอิสระ ในทุกรุ่นของการทำ workshop คำตอบก็ คล้าย ๆ กันจากนั้นเราก็ลองตั้งคำถามกลับไปว่า “ตอนที่พ่อแม่อายุ 18 พ่อแม่เป็นอะไรหรือทำอะไร” เมื่อถามแบบนี้ อย่างที่บอกข้างต้นว่าพ่อแม่ก็มีหลายแบบ มีหลายเจตสี มีหลายกลุ่ม บางคนก็ตอบกลับมาเลยว่า “ตอนนั้นติดสถาน พิณิจ” บางคนก็บอกว่า “ท้องแล้วตอนนั้น” แต่บางคนก็จะบอกว่า “ผมเป็นคนที่ทำงานทำการ ทำมาหากินตลอดนะ ครับ ผมไม่เคยเกเรเลย” ถ้าแนวโน้มของ workshop ครั้งนั้นพ่อแม่ตอบมาในนามของความดีเยอะหรือในสัดส่วนที่เป็นคนดีกันหมด ก็จะทำหายมากกว่าจะขี้้อย่างไรให้พ่อแม่เห็นความเป็นมนุษย์ที่มีขาว – เทา – ดำ ซึ่งไม่มีข้อยกเว้น ทั้งเด็กและผู้ใหญ่หรือสถานะอะไร จากการทำ Empower หลาย ๆ ครั้งก็เริ่มได้รูปแบบของคำถามและการ แลกเปลี่ยน อย่างเช่นกรณีที่พ่อแม่คิดว่าเป็นคนดี ไม่เคยเทา ไม่เคยดำก็จะถามกลับไปว่า “ตอนนั้น พ่อแม่เกิดในปี พ.ศ. เท่าไหร่ เทคโนโลยีหรือว่าระบบนิเวศน์ทางสังคมของพ่อแม่เป็นไงบ้าง” พ่อแม่บางคนเริ่มเข้าใจ – ยอมรับและ บอกว่า “ใช่ ! สมัยนั้นมันก็ยังไม่มโน่น นี่ นั่น” แต่พ่อแม่บางคนก็จะมีแรงต้านค่อนข้างสูง และมองไม่ค่อยเห็นความ ต่างของยุคเขากับยุคของลูกซึ่งก็ต้องฉายภาพให้พ่อแม่เห็นว่า “เด็กเติบโตภายใต้เงื่อนไขของยุคสมัย ของเทคโนโลยี อย่างเด็กยุคนี้เพียงแค่เปิดโทรศัพท์มือถือ พิมพ์บางคำ โทรศัพท์มือถือก็จะตอบสนองทุกอย่าง พ่อแม่คิดว่าเด็กเขาจะ อยู่ง่ายหรือยากภายใต้สิ่งแวดล้อมแบบที่พวกเขาพบเจอและถ้าคนรอบตัวเขา พ่อแม่ ครู โรงเรียน สังคม ไม่เติมทุน อะไรให้กับเขา เขาจะอย่างไรและถ้าพ่อเป็นลูกพ่อตอนนี้อคิดว่าจะรอดไหม”

“ในปี พ.ศ. ที่ป่าอายุ 15 ปี ป่าก็ยังไม่มโน่นนี่นั่น ทุกวันที่ป่าเฝ้ารอคอยในชุมชนเล็ก ๆ ของเรา ก็คือ รอคอยรถหนักรถขนทรายมาทางแปลง พอเขามาประกาศในหมู่บ้านนะว่ารถหนักรถขนทรายจะมาแล้วเขาจะฉายหนัง พวก เราตื่นตื่นดีใจกันนำตุลเลย แล้วก็เตรียมตัว จะใส่เสื้อผ้าแบบไหน ธรรมดาเวลาหนังจะฉายเขาจะกางจอตรงไหน แล้วตรงไหนที่เด็กผู้ชายนั่ง แล้วเราควรจะไปนั่งตรงไหนดีที่พิกัดมันพอดีกันเนอะ ป่าก็จะบอกกับพ่อแม่ว่า 2495 บวก 15 ปี แรตสุดก็ได้ประมาณนั้น ดังนั้น ป่ากล้าบอกเลยว่าถ้าป่าเป็นสาววัยรุ่นในยุคนี้ป่าไม่รอดนะ คะ ถ้าครอบครัวไม่ปรับอะไรเลย” (ป่ามล)

บางครั้งก็ต้องใช้เวลาขี้ความคิดกันอยู่พอสมควร เมื่อความคิดของพ่อแม่อ่อนตัวลง ก็ค่อยๆ ซึ่ให้เห็นว่าสิ่งที่พ่อแม่เขียนมาทั้งหมดที่อยากให้ลูกเป็นคนดีหรือเป็นนุ่นนันั้น ไม่มีอะไรผิด พ่อแม่ทั้งโลกก็คิดแบบนี้ แต่นั่นคือเป็นเป้าหมายและการคิดแค่เป้าหมายไม่พอ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการด้วย และสิ่งที่ขาดไปทั้งหมดของพ่อแม่ก็คือวิธีการนั่นเอง ในการพูดคุยตรงนี้จะต้องเคลียร์ให้ชัด จนกระทั่งพ่อแม่ค่อย ๆ ยอมรับ โดยกิจกรรมช่วงนี้ไม่ให้ลูกๆ ของเขาเข้ามาเน้นเฉพาะพ่อแม่เท่านั้นเพื่อไม่ให้ลูกๆ ของเขา รู้สึกว่าทำไมพ่อแม่คิดแบบนี้ ที่สำคัญเขาก็เป็นไม่ได้อย่างที่พ่อแม่ต้องการ ซึ่งจะทำให้รู้สึกเสียความมั่นใจหรือรู้สึกท้อได้

กิจกรรมที่ (2) “เบิร์ตกับก้อง” (ที่มา “มูลนิธิแพชทูเฮลล์”) ในเชิงสัญลักษณ์เบิร์ตคือ Bad boy และก้องคือ Good boy โดยออกแบบให้พ่อแม่บางกลุ่มได้ข้อมูลของก้อง บางกลุ่มได้ข้อมูลของเบิร์ต จากการสังเกตพ่อแม่ที่ได้ข้อมูลของก้องมักจะยิ้มแย้ม เนื่องจากก้องเป็นเด็กรัฐศาสตร์ อยากรับราชการ มนุษย์สัมพันธ์ดี มีรุ่นน้องชอบมาขอคำปรึกษาและอีกหลายดีที่ก้องมี ซึ่งพ่อแม่จะรู้สึกปลื้ม และสบายใจ แต่ในทางกลับกันพ่อแม่ที่ได้ข้อมูลของเบิร์ตที่มีประวัติว่าเคยใช้สารเสพติด มีมอเตอร์ไซด์ส่วนตัว มีแฟน มีเพศสัมพันธ์กับแฟนตั้งแต่ ม.ต้น ไม่ถูกกับพ่อเลี้ยงและอีกหลายไม่ดีพ่อแม่จะรู้สึกเหนื่อยประมาณว่ามีแล้วคนนึงยังจะมาเจออีกหรือ อารมณ์พ่อแม่ก็ประมาณนี้ หลังจากพ่อแม่ได้ศึกษา แลกเปลี่ยนข้อมูลกันเสร็จแล้วก็จะเปิดคำถามให้พ่อแม่ช่วยกันคิด เช่น “เป็นห่วงอะไรเบิร์ต/ก้อง อนาคตของเบิร์ต/ก้องจะเป็นเช่นใด” จากคำตอบของพ่อแม่ทำให้เห็นความคิดเชิงเดี่ยวค่อนข้างชัดเจน “นี่คือขาว นี่คือดำ” ทุกคนจะแยกดำ แยกขาวโดยอัตโนมัติทันที จึงต้องถามกลับไปว่า “เจ้าก้องเนี่ย good boy ตลอด 24 ชั่วโมงไหม ตลอดอาทิตย์ไหม ตลอดเดือน ตลอดปีไหม?” พ่อแม่ก็จะงง ๆ และคิดตามว่าคนอะไรจะดีตลอดเวลา แล้ว “เบิร์ตล่ะ จะ bad boy จะเป็นเด็กดำ – เด็กมิดตลอดไหม” ก็ไม่ใช่อีก คนอะไรจะเลวทั้งเดือน – ทั้งปี ข้อสรุปในกิจกรรมที่ 2 ก็คือเบิร์ตกับก้องต่างก็มีความเป็นดำ ขาว เทาเหมือนกัน ไม่มีมนุษย์คนใดจะขาวตลอดหรือเป็นคนดีตลอด ต้องมีดำบ้าง เทาบ้าง ขาวบ้าง แต่ความสำคัญอยู่ที่คนรอบตัวเบิร์ต – ก้องไม่ว่าพ่อแม่ หรือครู จะทำอย่างไรในหน้าที่ที่เขา กำลังขาว หน้าที่ที่เขา กำลังเป็นบวก หรือทำอย่างไรกับหน้าที่ที่เขา กำลังเป็นลบหรือดำสนิท ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น

“เราก็เบื่อลูกเราเนอะที่กลับจากทำงานเหนื่อยๆ ถึงบ้านก็เจอลูกนั่งเล่นเกมที่เดิม เวลาเดิม เราก็จะบ่น ๆ ๆ ๆ เข้าบ้านวางของ วางถุงอาหาร เราก็บ่น แล้ววันหนึ่งลูกของเราก็รู้สึกว่าได้ฟังเสียงบ่นมาเยอะแล้ว ก็อยากจะ surprise เย็นวันต่อมาเขาก็เลยนั่งเสนอหน้าทำการบ้าน ทำอะไรที่มันเป็นบวก ๆ รอให้เราเห็นว่า แล้วทันทีที่เราเห็นเราก็จะแว๊ดใส่เหมือนเดิมแถมด้วยการประชดประชัน นี่จะทำให้ฉันทายใจสักกี่วัน พรุ่งนี้ก็เหมือนเดิมใช่ไหม แทนที่บอกลูกว่า...ดีจังเลยลูก ขอขอบคุณนะ แบบนี้แม่หายเหนื่อยเป็นปลิดทิ้งเลย”

พ่อแม่จะเริ่มเห็นภาพว่าหน้าที่ที่ลูกเป็นบวก ถ้าพ่อแม่ใส่บวกให้ไม่เป็นแถมยังใส่ลบไปอีก หน้าที่ที่ลูกดำก็ดำใส่เขา น่าจะผิดพลาด คลาดเคลื่อน ดังนั้นประเด็นสำคัญมากๆ จึงอยู่ที่ว่าเราจะทำอย่างไรกับความ เป็นเทา ดำ ขาวซึ่งสำคัญกว่าที่จะบอกว่าเขาจะดำตลอดไป หรือเขาจะขาวตลอดไป การเคลียร์ concept เพื่อให้ความคิดของพ่อแม่อ่อนตัวลงก่อนขึ้นรูปใหม่และไปต่อมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของพ่อแม่

มาถึงกิจกรรมที่ (3) ก่อนจะเข้าสู่การใช้การ์ด คือ “ดูหนัง” สำหรับหนังที่ใช้มีความยาวประมาณ 25 นาที ชื่อ ก่อน 18 ตอน “ทางแยกของปี” เป็นเรื่องราวของครอบครัวที่พอมีฐานะ มี 3 คน พ่อแม่ลูก ไม่มีความรุนแรงทาง ภายภาพ แต่ถึงที่สุดลูกชายในบ้านหลังนี้ไปก่อคดีฆ่า สร้างจากเรื่องจริงของเยาวชนที่ก้าวพลาด หลังจากดูหนังจบก็ให้ พ่อแม่ลูก 3 ครอบครัว เข้ากลุ่มและช่วยกันหาคำตอบ “(1) อะไรเป็นปัจจัยผลักดันไล่ส่งลูกชายในหนังออกจากบ้าน ไปก่อคดี (2) อะไรที่เป็นปัจจัยดึงดูดที่อยู่นอกบ้าน (3) ถ้าย้อนเวลากลับไปได้ใครต้องแก้ไขอะไร ตรงไหน” จาก หนังทุกคนจะเริ่มค้นหาคำว่า “ปัจจัยผลักดันไล่ส่งและปัจจัยดึงดูด” เมื่อเข้าสู่กิจกรรมการใช้การ์ด Empower ก็ง่ายขึ้น

การเตรียมตัวเยาวชน ในบ้านกาญจนาภิเษกเพื่อเข้ากลุ่ม Empower ข้อคืออยู่ตรงที่เยาวชนจะมีการคุยกันใน เรื่องการเข้า Empower สังเกตได้จากเยาวชนบางคนเพิ่งเข้ามาได้ไม่กี่เดือนจะเข้ามาบอกว่า “เมื่อไหร่ผมจะได้เข้า Empower ครับ” ซึ่งยังไม่ถึงคิวของเขา เพราะในปีนี้เราจัด 6-7 รุ่น ก็ต้องมี priority มีการจัดลำดับ แต่เยาวชน บางคนก็จะเดินเข้ามาตะแคง ๆ “ครั้งนี่ผมจะได้เข้า Empower ไหมครับ” พอได้ยินบ่อยครั้งขึ้น จากเยาวชนหลาย คน ก็เลยหาคำตอบและทราบ ว่า “เพื่อนมันบอก - มันมีข่าวลือในบ้านกาญจนาฯ ว่าถ้ามันได้เข้าห้อง Empower พ่อแม่จะรักมันมากขึ้น” คือพวกเขาอยากปลดปล่อยอะไรบางอย่างที่ไม่สามารถทำได้ด้วยตัวเอง แถมยังเชื่อว่า กระบวนการ Empower จะช่วยได้ พวกเขาเลยอยากทำกิจกรรม Empower ดังนั้นพอถึงคิวที่ได้ทำจริง เขาตั้งอก ตั้งใจกันมาก เล็งการ์ดไว้เลย เมื่อถึงเวลาอธิบายการ์ดที่เป็นปัจจัยผลักดันไล่ส่ง ทุกคนสามารถลงรายละเอียดได้เพราะ เป็นประสบการณ์ของเขาจริง ๆ

“เยาวชนทุกคนอยากได้ความเข้าใจจากพ่อแม่ แต่เขาอยู่ภายใต้ครอบครัวที่ความเข้าใจต่อเขา คลาดเคลื่อน เขาก็เหนื่อยมากนะ และเขาก็ไม่มีความสามารถในการอธิบายหรือเจรจาต่อรอง”

การเตรียมตัวในการใช้ชุดเครื่องมือ Empower พบว่าจุดที่ยากที่สุดคือ..ถ้าเราไม่ได้ทำงานกับพ่อแม่ กับ เยาวชนล่วงหน้ามาก่อน ไม่ได้สร้างความคุ้นเคยใดๆ อยู่ ๆ เราเป็นวิทยากรที่ลอยเข้าไปในห้องนั้นเลยน่าจะยาก ถ้าเรา สร้างพื้นฐานความสัมพันธ์อะไรบางอย่างเอาไว้ก่อนจะช่วยทำให้ง่ายขึ้น อีกสิ่งหนึ่งคือต้องยอมรับว่าพ่อแม่จำนวน มหาศาล เขาไม่ได้มีชีวิตอยู่ในห้อง workshop ปีชาติ เขาจะเข้ามาสักครั้งหนึ่ง ดังนั้นเราต้องออกแบบไม่ให้ความรู้เดิม (ที่อาจไม่มีหรือมี) เป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่ความรู้ใหม่

“ป้าคิดว่าที่บ้านกาญจนาภิเษกประสบความสำเร็จทุกครั้งที่การทำ Empower เป็นเพราะว่าเรา ทำงานในเชิงต้นทุนทั้งกับเยาวชนและพ่อแม่ไว้เยอะ ถ้าเราไปทำที่อื่น ไปเป็นวิทยากรตามคำเชิญ โดยที่เราไม่ได้มี ต้นทุนอะไรกับพวกเขา เราน่าจะไม่ได้คำตอบหรือเกิดพลังอะไรขนาดนี้”

ดังนั้นคนที่จะทำ Empower เช่น ครูที่ทำงานกับเด็กอยู่แล้ว จึงมีโอกาสมากพอ เพราะว่าสามารถสร้างความสัมพันธ์กับเด็กให้ดี - ให้เพิ่มขึ้นได้รวมถึงมีโอกาสรู้จักพ่อแม่เด็ก ซึ่งอาจทำให้เห็นช่องว่างอะไรบางอย่างสำหรับ เก็บไว้เป็นต้นทุนในการสื่อสารกับพ่อแม่กรณีที่กลไกปกป้องตัวเองของพ่อแม่แข็งแรง ฉะนั้นไม่ใช่อยู่ ๆ จะกระโจนเข้าไปทำเลย ควรมีต้นทุนระดับหนึ่งและจะได้ช่วยให้เด็กคนหนึ่งได้พ่อแม่คืนมาและพ่อแม่ก็ได้ลูกคืนมาด้วยเช่นกัน

“ทุกเครื่องมือไม่ใช่พิชเชิงเดี่ยว การนำกิจกรรมแบบโดด ๆ มาวางเพียงกิจกรรมเดียวแล้วหวังจะตอบ โจทย์ทุกอย่างไม่น่าจะได้นะ”

ผลลัพธ์ การประเมิน และการติดตามผล ของกระบวนการ Empower

ถ้าเป็นของบ้านกาญจนาฯ พวกเราจะดูผลลัพธ์หลังจากทำกิจกรรม ถ้าสมาชิกในครอบครัวที่เข้า Empower ยังเหมือนเดิม ก็ต้องกลับมาตั้งคำถามว่าการตัดสินใจเลือกการ์ด หรือว่าการพูดคุยแลกเปลี่ยนนั้นใช่ความเป็นจริงไหม หรือพ่อแม่กำลังใช้กลไกป้องกันตัวแบบไหน แต่ก็ไม่ค่อยเจอเรื่องแบบนี้ ตามที่ได้บอกไปข้างต้นว่า..ลูกชายทุกบ้าน ตั้งใจที่จะเข้ากลุ่ม Empower อยู่แล้ว และยังทำให้พ่อแม่ของเขา รู้สึกจริงจังไปด้วย แต่ถ้าไม่ใช่ในบ้านกาญจนาภิเษก คิดว่าก็ต้องวัดที่ความเข้าใจ ความสัมพันธ์ เพราะ Empower เป็นกระบวนการที่ต้องการรู้ความเข้าใจ – ความสัมพันธ์คืนมา และในส่วนของบ้านกาญจนาภิเษก เมื่อเยาวชนเลือกการ์ดเสร็จ ที่ปรึกษาในบ้านกาญจนาภิเษก ทุกคนจะต้องรู้ด้วยว่าเยาวชนในความดูแลของตนเลือกการ์ดไปไหน ไม่ใช่ทำเสร็จแล้วจบเลย ผู้เกี่ยวข้องต้องรู้ว่า จะติดตามผลอย่างไร และสามารถทำหน้าที่ช่วยเหลือเยาวชนหรือพ่อแม่ที่ขอคำปรึกษาได้ด้วยและจากการสังเกตพ่อแม่ จะไม่ปรึกษาแบบฟุ้ง ๆ เพราะเมื่อเยาวชนเลือกการ์ดไปใดใบหนึ่งแล้ว ทำให้พ่อแม่เห็นโพกัสชัดเจนว่าครอบครัวของเราปัญหาอยู่ที่ไหน ถึงแม้จะไม่ได้ถูกแก้ทันที แต่ทุกคนรู้ว่าปัญหาคืออะไร อยู่ที่ไหน

“การเลือกการ์ดไม่ใช่จุดจบว่าทุกอย่างจะจบหรือคลี่คลายคล้ายกับการพบระเบิดเวลาไม่ได้แปลว่าระเบิดจะไม่ระเบิด ถ้าเราไม่ช่วยกันถอดชนวนระเบิดเวลานั้นด้วยกัน”

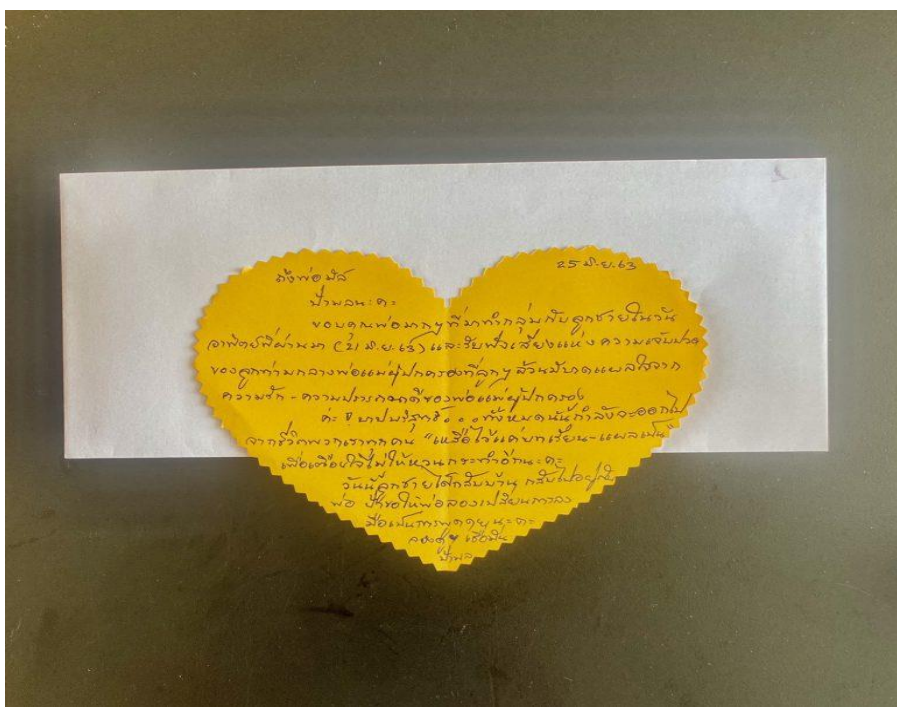
กรณีตัวอย่างหนุ่มน้อยคนนึง เมื่อเข้าสู่ช่วง “การ์ดปัจจัยผลักใส่ใส่ส่งไปไหนครับถ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีจริงเอาออกไปจากบ้านได้แล้วผมจะรอด” พ่อพูดจบ โดยปกติพ่อแม่ลูกทุกบ้านก็ต้องคุยกัน แต่ครั้งนี้ทุกอย่างเกิดขึ้นเร็วมาก หนุ่มน้อยยกมือคนแรกและพูดว่า “ผมขอพูดแล้วนะครับ” จึงถามกลับไปว่าคุยกับพ่อหรือยัง เขาหันไปมองพ่อและตอบว่า “ยังครับ แต่ผมจะพูดแล้วนะครับ” ด้วยการยืนยันอันแน่วแน่ป่าจึงให้หนุ่มน้อยพูดซึ่งการ์ดที่หนุ่มน้อยเลือก และพร้อมพูด คือ “การ์ดใช้ความรุนแรง” สังเกตได้ว่าเขาเตรียมตัวมาอย่างเต็มที่ เมื่อถามกลับไปว่าใครที่เป็นคนใช้ความรุนแรงกับผม คำตอบคือ “พ่อครับ” เมื่อได้ยินคำตอบ ป้าหันกลับไปถามพ่อว่ารู้สึกยังไง ซึ่งยั้งดีที่ Workshop ของเราผ่าน (1) กิจกรรม ก่อน18, (2) เบิร์ดกับก้อน, (3) ดูหนังมาก่อน ความคิดของพ่อคงอ่อนตัวลงระดับหนึ่ง จึงพบว่าพ่อไม่ได้ลุกขึ้นมาอะอะโววายวาย แต่ฟังแบบสตั๊น ๆ พร้อมพยักหน้า

เมื่อสถานการณ์มาถึงตรงนี้ก็ปากก็ขอตีความก่อน โดยช่วงชิงอธิบายเพิ่มเติมว่า “พวกเราในห้องนี้ต่างก็มีบาดแผลในครอบครัวและทำให้ลูกเราถึงมาที่นี่ อันนี้ต้องยอมรับ สำหรับป่า ป่าคิดว่าลูกพ่อคงอยากปลดอะไรบางอย่างที่ผูกมัดเขามาตลอดชีวิต ให้โอกาสลูก ให้ลูกลองพูดดู ให้เต็มที่เลยได้ไหม” พ่อบอก “ได้” ลูกจึงเล่าว่า “พ่อทำร้ายผม ทำร้ายจนผมรู้สึกว่ามีคุณค่าอะไรเลยครับ คือผมอยู่กับพ่อ 2 คน ตามลำพังไม่มีแม่ พ่อขับรถบรรทุก บางทีก็กลับมาดึก ก็เมามา ก็ปลุกผม แล้วตบตีผม ผมก็ยิ่งทำอะไรไม่ตีมากขึ้นและพ่อก็ยิ่งตี” ป่าจึงได้ถามกลับไปว่า “หลังจากที่ผมมาอยู่บ้านกาญจนฯ พ่อยังตีไหม” พ่อไม่ตอบ แต่ลูกตอบว่า “ยังตีบ้างครับ” ซึ่งป่าจำได้ว่าวันนั้นป่าร้องไห้ไปกับเขาและบอกว่า “พ่อรู้ไหม ลูกพ่อที่อยู่กับเราที่นี้เนี่ย แม้แต่ปลายนิ้ว เรายังไม่เคยแตะเลย ไม่มีทางที่เราจะตีเด็ก ๆ ไม่ว่าลูกพ่อจะทำให้เรารู้สึกแยขนาดไหน เราไม่มีวันตีลูกพ่อ เพราะร่างกายของเขาคือสิทธิ์เสมอสำหรับเรา”

ป่าได้พูดคุยกับพ่ออีกพอสมควรซึ่งพ่อฟังแบบเงียบ ๆ สนใจทุกถ้อยคำ ไม่ก้าวร้าว ไม่แข็งกร้าว ขณะที่กระบวนการดำเนินไป ทุกครอบครัวก็พูดถึงเรื่องของตัวเอง ป่าก็ยังสังเกตปฏิกิริยาของพ่อและในตอนจบป่าก็เข้าไปแตะไหล่พ่อพร้อมกับพูดอะไรในเชิงบวกกับพ่ออีกเล็กน้อย สัปดาห์ถัดมาลูกชายของพ่อได้กลับบ้านสิ้นเดือนตามสิทธิ์ โดยมีพ่อมารับ ป่าได้เขียนการ์ดรูปหัวใจให้พ่อ (มีภาพการ์ตูนรูปหัวใจ - จดหมายน้อยจากป่าถึงพ่อ) ระหว่างที่ลูกชายอยู่บ้านกับพ่อที่บ้านป่าก็ให้ที่ปรึกษาโทรศัพท์คุยกับพ่อ คุยกับเยาวชน “ดีมากครับ ผมมีความสุขมาก ปลอดภัยขึ้น พ่อไม่ได้ทำในสิ่งที่เคยทำ” และพ่อก็พูดคุยกับที่ปรึกษาด้วยน้ำเสียงที่ดี ให้เกียรติ

เมื่อย้อนกลับไปดูวิธีการในห้องประชุม ถ้าวันนั้นเราไม่บอกพ่อหรือไม่ทำให้พ่อเห็นว่าลูกของเขาต้องรวบรวมความกล้าหาญขนาดไหนที่จะสื่อสาร หนูน้อยได้เก็บความอึดอัด อัดอั้นไว้นานแค่ไหน พ่อเคยอายุ 16 แต่ลูกพ่อไม่เคยอายุ 40 พ่อนี่ก็ออกใจใหม่ว่าเขาจะต้องรวบรวมความกล้าแค่ไหนเพื่อบอกพ่อ และในสถานการณ์แบบนั้นหากป่าไม่เขียนจดหมายน้อยถึงพ่อในช่วงที่พ่อรับลูกกลับไปอยู่ด้วยกัน เราอาจพลาดได้เพราะพ่อก็ต้องการการเยียวยา การเติมพลังเช่นกัน

จดหมายน้อยที่ป่าเขียนถึงพ่อที่ลูกชายเลือกการ์ด “บ้านใช้ความรุนแรง”

หลังจากทำกลุ่ม 1 สัปดาห์ ลูกชายได้สิทธิ์กลับบ้าน
เพื่อเพิ่มพลังใจพ่อและสร้างความรู้สึกรุ่นใจ ปลอดภัยให้ลูกชาย
ป่าเลยเขียนจดหมายน้อยให้พ่อในวันที่พ่อมารับลูกชาย

สำหรับจุดอ่อนของเครื่องมือชุดนี้ก็มีนะ.. คือการ์ดทั้งหมดมีที่มาจากกรอานงานเขียนของเยาวชนชายเท่านั้น ไม่มีงานเขียนที่มีมาจากความรู้สึกหรือประสบการณ์ตรงของเยาวชนหญิง แม้แต่ชั้นเดียว พ่อได้มีโอกาสไปทำงานกับเยาวชนหญิง ภายใต้อาจารย์ต่าง ๆ ที่มีโอกาส พบว่าการ์ดเกือบ 100% ตอบโจทย์ความเป็นทั้งหญิง ชาย ความเป็นมนุษย์ในครอบครัว ในสังคมได้หมด แต่ถ้าจะให้ครบถ้วนจริงน่าจะมีการ์ดบางใบที่ขาดหายไปหรือยังเป็นช่องว่างอยู่ เนื่องจากเยาวชนหญิงอาจมีปัจจัยผลักดันไล่ส่งเธอออกจากบ้านที่ต่างจากเยาวชนชายจึงอยากแนะนำผู้นำการ์ดไปใช้กับเยาวชนหญิงว่าอาจมีการ์ดเปล่า 1 – 2 ให้เยาวชนหญิงเขียนเพิ่มหากการ์ดที่มีอยู่ทั้งหมดยังไม่ใช้ปัจจัยผลักดันไล่ส่งเธอออกจากบ้าน

มิติอื่น ๆ ของการใช้เครื่องมือ

หลังจากเยาวชนแต่ละบ้านเลือกการ์ดปัจจัยผลักดันไล่ส่งตามข้อเท็จจริงที่เยาวชนพบเจอ ก็ให้เยาวชนบอกเล่าเหตุผลกับพ่อแม่ เมื่อผ่านขั้นตอนนี้ไปแล้วก็ใช้วิธีแบ่งกลุ่มโดย ให้ 3 ครอบครัวมารวมเป็นกลุ่มเดียวกันเหตุผลของการนำแต่ละครอบครัวมาเข้ากลุ่มเพราะการได้ยินเสียงครอบครัวอื่น ความคิดของลูกๆ บ้านอื่น ความคาดหวังหรือความเข้มของพ่อแม่คนอื่น นอกจากเยาวชนได้เรียนรู้ปัญหาที่หลากหลายแล้ว ยังทำให้เยาวชนรู้สึกว่าเขาโชคดีหรือถูก support

เคยมีคำถามเชิงเป็นห่วงว่าการเผชิญหน้ากันในห้องประชุมระหว่างพ่อแม่และเยาวชนแบบหลากหลายครอบครัวนั้นเขากล้าพูดกันหรือ เอาแบบสุดโต่งเลยนะ มีอยู่ครั้งหนึ่ง มีคนนอกโทรศัพท์มาปรึกษาเรื่องลูกชายวัยรุ่นซึ่งทางบ้านกาญจนาฯ แจ้งไปว่าพวกเขา กำลังจะทำ Empower ให้ครอบครัวเยาวชนของเรา อยากชวนครอบครัวที่ขอคำปรึกษาเข้ามา แต่ข้อกังวลใจของเราคือพ่อแม่ของเยาวชนในบ้านกาญจนาภิเษก เขาจะยินดีไหม จะสะดวกใจถ้าจะให้ครอบครัวที่ลูกไม่ได้มีประวัติก่อคดีเหมือนกับลูกของเขาเข้ามา จึงต้องขอไปปรึกษาไปขออนุญาตพ่อแม่ที่จะเข้าประชุมก่อน ปรากฏว่าคำตอบคือ “เอาเข้ามาเถอะ สมัยที่เรามีปัญหา เราหาตัวช่วยไม่เจอเลย ดังนั้นถ้าเขากำลังมีปัญหา และที่นี้ช่วยได้ พวกเราช่วยได้ เข้ามาเถอะ” เมื่อถามต่อว่าไม่ลำบากใจมั๊ย ที่จะต้องพูดเรื่องครอบครัวของตัวเองให้คนนอกฟัง เช่นนาที่ที่เท่าไร ช่วงอายุที่เท่าไร เหตุการณ์อะไรที่ลูกของเราเริ่มออกไปปล้นแล้ว ฆ่าแล้ว พ่อๆ แม่ๆ ก็บอกว่า “ได้” เพราะถึงคนนอกเข้ามา แต่สิ่งที่พูดจะแลกเปลี่ยนมันก็ช่วยให้พ่อแม่เหล่านั้นได้เรียนรู้ไปด้วยกัน

“บ้านกาญจนาภิเษกได้ปรับกระบวนการ empower ให้ครอบครัวมานั่งร่วมกันคิด ร่วมแลกเปลี่ยนพร้อมกันคราวละ 3 ครอบครัว แทนรูปแบบเดิมที่นั่งเป็นแต่ละครอบครัว”

ข้อเสนอแนะสำหรับคนทำงานกับเด็ก เยาวชน ครอบครัว สำหรับก้าวแรกของการสร้าง หรือพัฒนา เครื่องมือ

คิดว่าสิ่งที่สำคัญมากๆ ก็คือต้องได้ยินเสียงของเขาจริง ๆ ซึ่งที่บ้านกาญจนาฯ ยังหาวิธีอื่นไม่ได้นอกจากการให้เยาวชนเจ้าของชีวิตเขียน หรือบอกเล่าภายใต้โจทย์หลากหลาย เช่น เขียนจดหมายถึงตัวเองหรือถ้าพบคนในข่าวอยากพูดอะไรหรืออยากบอกอะไรคนในหนังสือได้วันนี้ ฯลฯ แต่ถ้ามองกลับไปในการศึกษาไทย สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือการลดทอนการตัดหลายเรื่องที่น่าจะเป็นต้นทุนดี ๆ ออกจากวงจรชีวิตของนักเรียน เช่น การเขียน การอ่าน ที่มาจากโจทย์หลากหลายถ้าเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เขียน ได้บันทึกแค่อ่านเจอเพียง 1 คำสำคัญ อาจตอบโจทย์ที่เรากำลังค้นหาได้ ดังนั้นก่อนที่จะทำงาน เยียวยาหรือ Empower จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้ยินเสียงเขา ก่อน เช่น เสียงของเด็กผู้หญิงอะไร คือ ความไม่ปลอดภัย อะไรคือปัจจัยผลึกฯ ในเวลาที่เธออยู่บ้าน อยู่โรงเรียน อยู่สถานสงเคราะห์ ถ้าไม่ฟัง ไม่ได้ยินเสียงเขา การใช้เพียงจินตนาการอาจจะรับรู้เพียงส่วนหนึ่ง แต่การได้ยินเสียงอาจนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือที่เหมาะสมกับพวกเขา

“ ชั้นแรกเข้าไปจนได้ยินเสียง ส่วนชั้นที่สองไม่ใช่อยู่ที่ ๆ ก็กระโดดเข้าไปหาเขาเลย แต่เป็นการหาบ้านได้ที่ละชั้นๆ หรือค้นหา กระบวนการสู่การเปลี่ยนแปลง”

กรณีตัวอย่างที่พีคมาก ๆ จากความทรงจำของป้ามล

ในการทำ Empower เมื่อหลายปีก่อนมีพ่อคนหนึ่ง มีบุคลิกดี มีออร่าที่สุดในห้องประชุมซึ่งในระหว่างกิจกรรมที่ (1) “ก่อน 18” กิจกรรมที่ (2) “เบิร์ดกับก้อง” สังเกตเห็นว่าเขาแสดงความคิดเห็นอย่างมีภาวะนำมาก เขาเป็นพ่อของลูกชายที่มาด้วยคติที่รุนแรงเป็นข่าวหน้าหนึ่งบนหนังสือพิมพ์หลายวัน เมื่อลูกมีคติรุนแรง ขณะนี้ภาวะผู้นำของพ่อโดดเด่น ทำให้ต้องลุ้นว่าประเด็นถัดไปคืออะไร จากนั้นถึงช่วง “ดูหนัง” กิจกรรมที่ (3) ที่ออกแบบให้ลูกๆ เข้ามาได้ ก็พบว่ามีระยะห่างของพ่อ – ลูกอยู่บ้าง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างลูกกับแม่ค่อนข้างดีเป็นปกติ เมื่อเข้าสู่ช่วงเลือกการ์ด เท้าที่สังเกตพบว่าลูกชายบ้านนี้เลือกการ์ดเพียงหนึ่งใบ คือ “ถูกบังคับตีเส้นตีกรอบ” และอธิบายอย่างต้อกต้งใจมาก

เด็กชายบอกว่า “ป้าจำได้ไหมว่าตอนที่ผมเป็นเด็ก ป้าส่งอะไรผมก็ทำให้ทั้งหมดที่ป้าส่งแม่แต่ให้เข้าโรงเรียนประจำ ผมไม่ได้ชอบโรงเรียนประจำนะ แต่ป้าบอกว่าต้องไป ผมก็ไป แล้วผมก็ไปวนไปอะไรในโรงเรียน จนกระทั่งถึงที่สุดก็ต้องออกจากโรงเรียนประจำ ป้าจำได้ใช่ไหม”

“แล้วพอถึงจุดหนึ่งเนี่ย ผมก็เริ่มรู้สึก รู้สึกว่าสิ่งที่ป้าส่งให้ผมทำนู่นทำนี่เนี่ยไม่ชอบ แต่ว่าเราคุยกันไม่ได้ไงป้า ผมก็เลยมีวิธีของผมเอง ถ้าป้านึกออกอีกก็คือทุกครึ่งเวลาผมกลับมาจากโรงเรียน แล้วพอเดินเข้าบ้าน ถ้าป้าอยู่ตรงไหน ผมจะไม่ไปตรงนั้น ป้าจำได้ไหม ว่าผมจะไม่เดินไปตรงที่ที่ป้าอยู่ ไม่ว่าจะหน้าทีวี หรือว่าห้องที่กินข้าว”

(ป้ามลเล่า) บ้านนี้ฐานะค่อนข้างดี ปัจจุบันทางวัดอุทัยพร้อม ซึ่งระหว่างที่ป้าฟัง ป้าก็พยักหน้าหงิก ๆ

เด็กชายบอกว่า “ผมจะพยายามไม่เข้าใกล้ป้า แล้วทุกครั้งที่ไม่ได้อยู่ใกล้ป้าเนี่ย ผมกลับเชื่อมั่นในตัวเอง รู้สึกว่าไม่ถูกกด ไม่ถูกอะไรตีเส้นตีกรอบ แต่ผมยังต้องขอเงินป้าอยู่ไง คือยังต้องกลับเข้ามาตรงนี้อีก”

(ป้ามลเล่า) เหมือนกับในความเป็นเด็กของเขาคิดว่าป้าน่าจะรู้อ่างจะทำไมผมถึงไม่เข้าหาป้า แต่ความจริงคือป้าไม่รู้อยู่ดี

ลูกชายบอกว่า “ช่วงแรก ๆ ที่ไม่ค่อยหาป้าเนี่ย ผมจะมีเพื่อนเข้ามาประชิดชีวิต (หรือมีปัจจุบันตั้งดูนอกบ้าน) แต่พอลำบากเรื่องเงินก็จำเป็นต้องกลับมาที่บ้าน”

หมายเหตุ เพราะนี่คือบ้านเขา ฐานะครอบครัวค่อนข้างดีแต่การกลับเข้าบ้านหลังจากทำตัวหายไปพักหนึ่งบรรยากาศก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไร ยังไม่มีบทสนทนา ยกเว้นคำสั่ง รอบต่อมาลูกชายก็ออกจากบ้านอีก เริ่มสมาคมกับเพื่อน เริ่มลักวิ่งซิ่งปล้นเล็ก ๆ แทะเข้าบ้านเพื่อขอเงินป้า ลูกชายบ้านนี้ทำเรื่องเล็ก ๆ อยู่เป็นปี พอยิ่งทำก็ยิ่งฮึกเหิมและการไม่ได้ขอเงินพ่อ ความรู้สึกที่เหมือนตัวเองไม่ถูกพันธนาการโดยการตีเส้นตีกรอบก็ผลักเขาไปจนสุดโต่ง จนกระทั่งวันที่เขาก่ออาชญากรรมที่รุนแรง

ลูกชายบอกว่า “นาที่นั่นผมถามตัวเองทันทีเลยว่า ผมมาถึงตรงนี้ได้ยังไง ผมกลัว ผมเสียใจ ผมร้องไห้หะครับ แล้วผมก็ไม่รู้ ว่าป้ารู้สึกอย่างไร แต่ผมรู้ว่าป้าน่าจะเห็นในข่าว เพราะมันออกข่าวทุกวัน ในที่สุดผมก็บอกป้าว่าผมเป็นคนทำ..”

(ป้ามลเล่า) พอลูกชายพูดจบ แม่ฟังแบบนิ่งมาก

พ่อเขาบอกว่า “ป้าฟังผมมันได้ไหม”

ป้าก็บอกว่า “ได้สิ พ่อพูดได้เลย”

พ่อเขาก็บอก “ผมมีลูกคนเดียว ผมมีธุรกิจของครอบครัว ผมก็อยากที่จะสร้างทุกอย่างเอาไว้ให้เขา ไม่ได้จะเอาไปไหน ผมก็เลยคิดเอาเองว่าผมคือผู้กำกับนะ ลูกผมต้องเป็นพระเอกนะ พระเอกที่ดีก็ต้องเดินตามเส้นของผู้กำกับนะ ผมก็คิดแบบนี้”

เมื่อการพูดคุยไปถึงจุดยาก บ้ารู้ว่าป้าไม่ควรจะถกเถียงกับพ่อ ป้าก็เลยหันไปถามความคิดเห็นเพื่อนคนอื่น ๆ ที่นั่งอยู่ในห้องประชุม “ในฐานะพ่อมีคำแนะนำอะไรบ้าง”

พ่อคนอื่น ๆ บอกว่า “ลูกมาถึงตรงนี้แล้วถ้าถอยได้ ปรับได้ก็ต้องทำ”

(ป้ามลเล่า) แต่แววตาของพ่อก็ยังไม่อ่อนลง จึงยังไปต่อไม่ได้ จึ้นจะแะที่ไหนดี ป้าก็เลยต้องหันไปหาเด็ก ๆ ในห้องนั้นอีก 2-3 คน “ในฐานะลูกผมมีความคิดอย่างไรบ้างครับ”

ลูกชายจากบ้านอื่นบอกว่า “ผมอยากให้ผู้ใหญ่ปรับ – ผู้ใหญ่ถอยบ้างนะครับ ไม่มีใครเป็นเจ้าของชีวิตใคร ไม่มีใครมาสั่งเรา ถ้ายังไม่มีการเปลี่ยนแปลง กลับออกไปถ้าเราไม่มีบ้านที่เข้าใจ บ้านที่ผลักเราออกมาแบบที่เคยผลักโอกาสที่เราจะก่อคดีก็มีแน่และอาจแรงขึ้น”

เยาวชนในห้องประชุมก็ลุกขึ้นมาพูด ส่งเสียงแทนเพื่อน แต่ป้าคิดว่าถึงจุดที่ขี้พอแล้ว ก็จะมีท้วงไว้ก่อน หลังจาก workshop จบลงกระบวนการปกติของบ้านกาญจนาภิเษก คือ เยาวชนทุกคนต้องเขียนบันทึกความรู้สึกต่อการเข้ากลุ่ม Empower และนี่คือบางบรรทัดของบันทึกความรู้สึกของลูกชายคนนั้น...

“วันนี้ผมรู้ว่าทุกคนในห้องประชุมคงคิดว่าพ่อผมแปลก แต่ผมอยากบอกป้านะครับว่าวันนี้พ่อดีที่สุดสำหรับผมวันนี้พ่อดีที่สุด”

“วันนี้พ่อสตาผมตลอดในระหว่างที่เราพูดคุย พ่อไม่สั่งให้ผมหยุดในระหว่างที่ผมพูด เวลาผมอธิบาย พ่อฟัง ฟัง แล้วฟัง ซึ่งพ่อไม่เคยทำแบบนี้กับผมมาก่อนเลย สำหรับผมวันนี้พ่อดีที่สุดครับ”

พ่อบ้าอ่านบันทึกลูกชายจบลงก็รู้สึกว่ามีทางไป แม้ในตอนที่จะจบ workshop เมื่อวานพ่อยังดูขยับเขยื้อนไม่ได้ หรืออาจเป็นเพราะเรารู้จักพ่อไม่มากพอก็ได้ แต่พอเอาจิ๊กซอร์มาต่อกันเราก็เห็น ความสวย ความสมบูรณ์ของภาพ และได้เรียนรู้ความคิดดีๆ ของเยาวชนซึ่งเขาไม่ได้คาดหวังว่าพ่อแม่ของเขาต้องเปลี่ยนแบบพลิกเลย แค่ได้ยินเสียงของเขาบ้าง เขาแค่อยากให้พ่อแม่รับรู้ รับฟังว่าเขาพูดอะไร เขารู้สึกอย่างไร พอเขาได้พูดแล้วเขาก็เหมือนโล่งไประดับหนึ่ง

สุดท้ายครอบครัวนี้พ่อยอมกอดลูกและบอกลูกว่า “ขอเวลาพ่ออีกนิด พ่อไม่เคยทำแบบนี้มาก่อน” ปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับพ่อไม่มีช่องว่างเหมือนเดิมอีกแล้วที่สำคัญเยาวชนสามารถรักษาอิสรภาพ – เสรีภาพ และดูแลตัวเองได้ดี

เขียนโดย

อรุณฉัตร คุรุวานิชย์ (สมิต) _ Life Education (Thailand) ร่วมด้วย

ชนันญา น้อยสันเทียะ

ภาพประกอบโดย

ดิเรกฤทธิ์ พิมพ์สอน